

DE LAATSTE REIS

ALINE SAX
DE LAATSTE REIS

MET ILLUSTRATIES VAN STIJN FELIX

Aline Sax

De laatste reis / Het verhaal van de Holocaust

Tekst © Aline Sax

Illustraties © Stijn Felix

NUR 283

www.alinesax.be

Eerste uitgave: 2010, Uitgeverij Clavis

Deze uitgave: 2024, Aline Sax

EÉN

Het was donker in de trein. De lucht smaakte gebruikt. Hannah kon moeilijk ademen. Het was warm en er was weinig plek. Haar arm drukte tegen moeder. Haar rug leunde tegen een man die ze niet kende. Haar opgetrokken benen zaten tussen twee andere vrouwen geklemd. De houten vloer was hard. En het denderen van de wielen over de sporen deed haar hele lichaam trillen. Er waren geen zitbanken in de trein. Geen ramen. Geen deur. Alleen een grote poort, die soldaten hard hadden dichtgerold.

Hannah had gehoord hoe ze de wagon aan de buitenkant met ijzeren beugels hadden gesloten. Niets kon erin. Niets kon eruit. Geen mensen, geen lucht, geen licht. Toen ze vertrokken, was het buiten nog licht geweest. Ze had kleine straaltjes door de kieren naar binnen zien schijnen. Maar ook die straaltjes waren verdwenen. Het enige wat overbleef, was een dikke duisternis vol ademende mensen.

Hannah had geen idee hoe lang ze al onderweg waren. Of waarheen ze onderweg waren. Haar voeten tintelden en ze had geen gevoel meer in haar benen. Soms moest iemand naar het toilet. Dan bewoog het kluwen van mensen. Er werd geduwd en getrokken, mensen morden of kreunden als er op hen werd gestapt. De beweging volgde de persoon die was opgestaan als een moeizame golf. Maar er was geen toilet in de trein. Ze hadden een hoekje van de wagon vrij gelaten. Daar moest iedereen zijn behoefte doen, zomaar op de grond. De stank verspreidde zich door de hele wagon. Hannah moest ook plassen, maar ze durfde niet.

Ze probeerde niet op de stank te letten, maar te luisteren naar de oude man achter haar. Hij vertelde verhalen aan de twee jongetjes die naast hem zaten. Verhalen over Chanoeka, het Joods lichtfeest. Over lekker eten en kaarsen.

Aan het begin van de reis was de wagon vol geweest met vragen. Met vrouwen die jammerden en mannen die vloekten. Met kinderen die huilden en mensen die hardop baden. Maar nu was iedereen stil geworden. De vragen kregen geen antwoorden en de kinderen konden niet getroost worden. Alleen de stem van de oude man was te horen. Iedereen luisterde naar zijn zachte woorden en zijn lichte verhalen. Maar de vragen in Hannahs hoofd waren niet weggegaan. Ze wilde ze niet horen, maar het was als een stem in haar hoofd. Telkens opnieuw. Waar gingen ze heen? Waarom? Hoe lang zou deze reis nog duren? Waar gingen ze heen? Waarom? Hoe lang zou deze reis nog duren?

De vragen maakten haar moe. En ook het dreunen van de wielen over de sporen maakte haar slaperig. Ze wilde zich uitstrekken en de mantel van haar moeder als een deken om zich heen slaan. Maar ze kon zich niet verroeren en het was te warm voor de mantel. Hannah sloot haar ogen en probeerde aan niets meer te denken, behalve aan lekker eten en kaarsen.

TWEE

De trein kwam met een schok tot stilstand en Hannah werd wakker. Ze luisterde even. De man vertelde niet meer. Iedereen was stil en luisterde naar wat er zou gebeuren. Hoe lang hadden ze gereden? Een week? Een maand? Een jaar? Hannah wist het niet.

Ze sloot haar ogen en wilde weer slapen. Slapen om de vragen in haar hoofd te vergeten. Om de vieze lucht niet te hoeven ruiken. Om de honger niet te hoeven voelen. Moeder had niets te eten meegenomen. Ze hadden geen tijd gekregen om koffers te pakken. Ze moesten heel snel vertrekken. Onverwachts. De soldaten hadden op de deur gebonsd en gezegd dat ze moesten vertrekken. Hannah had net een tekening gemaakt voor haar juf. Maar de soldaten gaven haar geen tijd om ze in haar boekentas te stoppen. Ze gaven haar moeder geen tijd om iets mee te nemen. Ze gaven hen geen tijd om dag te zeggen tegen de burens. Ze gaven hen geen tijd om een briefje achter te laten voor papa. Papa was nog niet terug van het kantoor waar hij werkte.

De soldaten duwden Hannah en haar moeder naar buiten. In de straat stond een vrachtwagen. Er zaten nog andere mensen in. Ook zij hadden geen koffers gepakt. De soldaten duwden hen in de vrachtwagen en klommen er zelf ook bij. Ze legden hun geweren op hun schoot. Niemand durfde iets te zeggen. Ze reden een hele tijd tot ze aan een station kwamen. Het was niet het station van hun stad. Hannah kende dit station niet. De trein stond klaar. Samen met nog veel andere mensen werden ze in de trein geduwd. De grote poort werd

dichtgerold en Hannah had gehoord hoe ze de wagon aan de buitenkant met ijzeren beugels hadden gesloten.

De trein stond nu al een hele tijd stil. Waren ze aangekomen? Er schenen lichtstraaltjes door de kieren. Buiten klonken stemmen. Iemand brulde iets. De ijzeren beugels aan de buitenkant van de wagon werden weggeschoven. De deur werd opengerold. Een fel wit licht scheen naar binnen. Hannah kneep haar ogen dicht. De luide stemmen klonken dichtbij.

'Raus! Raus!' brulden ze. Hannah verstond hen niet. Ze voelde hoe de mensen om haar heen probeerden op te staan. Moeder trok haar overeind. Hannahs voeten tintelden en ze voelde zich slap in haar benen.

'Blijf dicht bij me!' zei mama. Haar stem klonk ongerust. Toen ze Hannahs hand vastgreep, voelde die klam aan. De mensen stommelden naar voren. Hannah en haar moeder volgden. Toen ze aan de deur kwam, kneep Hannah haar ogen nog meer dicht. Een groot wit licht scheen in haar gezicht. Ze voelde een hand om haar arm die haar uit de wagon trok.

DRIE

Iedereen moest in twee rijen gaan staan. De mannen in de ene rij, de vrouwen in de andere. Moeder greep Hannahs hand nog steviger vast. Zo stevig dat het pijn deed. Maar Hannah zei niets. Het was goed dat ze voelde dat mama dicht bij haar was. De soldaten riepen dingen die Hannah niet begreep. Hun gebaren begreep ze wel. Ze duwden en sloegen met hun geweren. Alles moest snel gebeuren. Ordelijk. Zoals zij het wilden. Een man met een baard in de rij naast hen had wel een koffer bij zich. Een zware koffer. Hij probeerde hem op te tillen. Het slot sprong open en de spullen tuimelden op de grond. Boeken. Foto's. Een gebedssjaal. De man hurkte neer om alles weer in de koffer te duwen. Maar dat wilden de soldaten niet. Ze schopten. Tegen de koffer. Tegen de man.

Hannah kneept in mama's hand. De man moest opstaan. Weer in de rij. Maar hij kon niet. De soldaten bleven hem schoppen. Hij hief zijn handen. Maar ze hielden niet op. De man gaf als eerste op. Hij bleef op de grond liggen en bewoog niet meer.

'Mama, waarom staat hij niet op?' vroeg Hannah. Ze wist het antwoord, maar ze hoopte dat haar moeder iets anders zou zeggen.

'Ssst,' was het enige dat moeder zei. Hannah wilde haar hoofd wegdraaien, maar ze kon niet. Ze kon alleen maar kijken naar de man met de baard. Je zag niet meer waar hij in de rij had gestaan.

Andere mannen hadden zijn plek ingenomen. Niemand hielp. Niemand keek. Alsof hij iets was dat in zijn koffer thuis hoorde.

Hannahs rij schoof weer een beetje op. Voorbij de man. Zodat ook zij hem niet meer moest aankijken.

Alles om hen heen was donker. Het leek wel alsof de wereld alleen uit de twee rijen bestond. Grote schijnwerpers aan het begin van de rijen wierpen een hard wit licht op de mensen. Op de grens tussen het licht en de duisternis liepen soldaten. Met honden en geweren. Ze keken bars en liepen met grote passen langs de rijen. Achter hun rug was er niets meer.

VIER

Hoe meer ze opgeschoven in de rij, hoe onrustiger de mensen werden.

‘Wat gebeurt er?’ vroeg Hannah, maar moeder antwoordde niet. Hannah leunde opzij om een glimp op te vangen van het begin van de rij, maar haar moeder trok haar weer naast zich.

‘Je mag hier niet blijven,’ zei ze stil. Ze keek Hannah niet aan, maar bleef naar voren staren. ‘Als ik een teken geef, moet je zo snel mogelijk weglopen.’

‘Waarheen?’ vroeg Hannah even stil.

‘Weg. Weg van hier. Loop zo ver mogelijk en verstop je.’

Hannah keek om zich heen. Achter de soldaten was het pikdonker. Hoe wist haar moeder dat daar geen soldaten waren?

‘Ze zullen je niet zien als je uit het licht bent,’ antwoordde moeder op haar gedachten. ‘Niet omkijken, niet luisteren als ze iets roepen. Alleen maar lopen. Zo snel je kunt. Tot je je ergens kunt verstoppen.’

‘En jij dan?’

‘Ik blijf hier.’ Hannah keek haar moeder aan, maar die keek niet terug.

‘Maar ...’ begon Hannah. Haar moeder keek haar aan met het gezicht dat ze niet tegengesproken wilde worden. Hannah slikte haar vraag in.

‘Je moet gaan. Ik zal je komen zoeken zodra ik kan,’ zei moeder zacht. Haar stem trilde.

De rij schoof langzaam op. Nu zag Hannah wel wat er vooraan gebeurde. Achter een tafeltje zat een dokter in een witte jas. Naast hem stonden twee soldaten. Met een handgebaar

verdeelde hij de mensen in twee groepen. Links of rechts. De soldaten duwden de mensen in de juiste richting. Aan het begin van de mannenrij zat ook een dokter. Ook hij verdeelde de mannen in twee groepen. De mensen van de ene groep klommen in vrachtwagens. De anderen moesten lopen.

Moeder keek over haar schouder. Een van de soldaten kwam hun richting uit. Hannah maakte zich klein toen hij langskwam. Hij keek niet naar hen. Toen hij voorbij was, gaf moeder een kneepje in haar hand.

‘Nu, Hannah. Nu. Loop zo snel je kunt. En verstop je!’

